

ВІДГУК

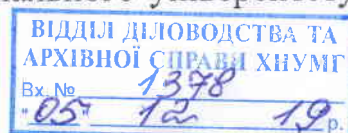
офіційного опонента на дисертацію Белявцевої Вікторії Володимирівни
«Методологія та інструментарій
управління інноваційним розвитком регіону»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна
економіка

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з напрямами наукових досліджень

Для економіки України на сучасному етапі її розвитку характерний поступовий перехід від централізованого управління до децентралізації, що проявляється, як правило, на регіональному рівні. Розвинуті країни з ринковою економікою мають багаторічний досвід децентралізації, головною метою якої є забезпечення відносної автономії регіонів від центру у найбільш важливих аспектах їх функціонування. Переваги децентралізації порівняно із централізованим управлінням регіонами є безсумнівними – успішна децентралізація відкриває широкі можливості щодо співробітництва областей України з регіонами інших країн. Також варто відзначити, що децентралізація приводить до зростання обсягів фінансових ресурсів у розпорядженні регіонів, що у свою чергу обумовлює необхідність раціонального використання цих ресурсів. Спираючись на досвід інших країн можна стверджувати, що одним з найбільш дієвих шляхів забезпечення розвитку національної економіки на основі децентралізації регіонів є впровадження інновацій з одночасним удосконаленням системи регіонального управління з урахуванням розширення повноважень та збільшення обов'язків органів місцевого самоврядування. Крім того, варто звернути увагу на розвиток об'єднаних територіальних громад (ОТГ) у складі регіонів – належна організація процесів впровадження інновацій на рівні ОТГ приведе до активізації інноваційної діяльності регіонів, що у свою чергу забезпечить прискорене економічне зростання держави в цілому. Управління інноваційним розвитком на регіональному рівні є надзвичайно складним процесом, який передбачає узгодження інтересів всіх суб'єктів задіяних в процесі освоєння інновацій (з урахуванням ускладнення системи управління за рахунок виділення ОТГ, як її структурних елементів). Належна реалізація цього стратегічного завдання передбачає обґрунтування та практичне впровадження наукових рекомендацій щодо підвищення ефективності управління на регіональному рівні шляхом комплексного впровадження інновацій на рівні регіонів та ОТГ.

Таким чином, актуальність теми дисертаційного дослідження Белявцевої Вікторії Володимирівни, метою якого є теоретико-методологічне обґрунтування наукових положень і розробка практичних рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком регіону, є безсумнівною.

Дисертаційне дослідження виконувалося згідно з тематикою наукових робіт Харківського національного університету міського господарства імені

О. М. Бекетова та відповідає державним бюджетним темам: «Формування організаційно-економічного механізму управління бюджетуванням об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації» (2019 р., етап 1, номер державної реєстрації 3 0119U001073) – автором запропоновано інструменти організаційно-економічного механізму управління бюджетуванням ОТГ у контексті факторів впливу на потенціал бюджетної спроможності ОТГ з використанням партисипативного методу розробки перспектив та сценарного підходу до стратегічного планування; «Підприємництво як стратегічний фактор розвитку бізнес-середовища регіону» (2018 р., етап 3, номер державної реєстрації 0116U005497) – автором виконано експертне дослідження стану ОТГ на прикладі Харківської області, проблем їх розвитку і динаміки економічних показників і запропоновано механізми для розвитку бізнес-середовища. «Управління комунікаціями в сфері публічного адміністрування» (госпдоговір на виконання науково-дослідної роботи № 3085/19) – автором запропоновано систему зв'язків між структурами регіональної влади та основи побудови інформаційно-комунікаційної бази регіонального управління. НДР «Розробка інструментарію реалізації стратегії розумної спеціалізації Харківського регіону» (державний реєстраційний номер 0118U002040, 2018р), результати роботи розглянуто Вченою Радою ННІ «Каразінська школа бізнесу», протокол №11, від 13.12.2018 р. – автором визначено концептуальні основи smart-спеціалізації в аспекті організації економічної діяльності для об'єднаних територіальних громад.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Белявцевої Вікторії Володимирівни є завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому рівні. Основні положення, методичні підходи, висновки та рекомендації, які змістовно розкриті в дисертації є належним чином обґрунтованими та достовірними, що підтверджується застосуванням фундаментальних положень економічної теорії, управління та регіональної економіки та використанням статистичних даних і нормативно-правових документів. Автором критично переосмислені і використані результати досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених в сфері регіонального управління. Дисертація вирізняється коректним застосуванням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Проведений аналіз тексту дисертаційної роботи і автореферату дають підстави стверджувати, що здобувач в достатній мірі опанувала наукові методи дослідження, підняла актуальні для економічної та соціальної сфери проблеми та запропонувала власні підходи до їх вирішення, які можуть стати підґрунтям для подальших досліджень проблем регіонального управління. Положення і висновки роботи достатньою мірою аргументовані, логічні та відзначаються науковою новизною.

Чітка послідовність формулювання та вирішення задач, згідно мети дослідження, є підтвердженням наукової аргументованості та обґрунтованості положень і висновків, викладених в дисертації.

В цілому слід відзначити, що дисертаційна робота Белявцевої Вікторії Володимирівни є завершеною, належним чином структурованою та оригінальною науковою працею, розділи якої логічно взаємозв'язані і утворюють цілісне наукове дослідження, а поставлені завдання дисертаційного дослідження вирішені на високому науковому рівні, що знайшло відображення у теоретичних положеннях, висновках та рекомендаціях, що виносяться на захист.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Белявцевої В.В. характеризується науковою новизною теоретичних положень, висновків та рекомендацій, а саме:

1. За результатами аналізу існуючих підходів щодо регіонального управління автором вперше запропоновано концепцію інноваційного розвитку регіону, що представлена єдністю функцій, компетенцій, зобов'язань та відповідальності органів управління (при цьому їх функції та компетенції відрізняються між собою, тоді як зобов'язання є спільними). Такий підхід дає можливість раціонального розподілення ресурсів, обов'язків та повноважень під час здійснення управлінських функцій.

2. Також дисертантом вперше обґрунтовано наявність змістового зв'язку між поняттями «управління», «розвиток» та «діяльність» для чого застосовано термінологічні кластери, що утворюють відповідну модель, де ознаки понять замінюються функціями, реалізація яких і розкриває зміст перелічених термінів.

3. Крім того, у дисертаційній роботі уперше сформульовано нове бачення регіонального управління, що досягається через застосування так званої «інструментальної методології», що дозволяє впроваджувати інноваційні ідеї з використанням проектних технологій та сучасних інструментів регіонального управління.

4. У дослідженні дисертантом вперше представлене визначення економічного потенціалу об'єднаних територіальних громад - як бінарного блоку «ресурси-можливості», де можливості виступають у якості особливого управлінського ресурсу, який доцільно використовувати для залучення додаткових ресурсів із зовнішнього середовища (в процесі міжрегіональної взаємодії, надання технічної допомоги, здійснення міграційної та урбанізаційної політики тощо).

5. На основі вивчення положень ціннісного підходу, автором вперше запропоновано застосовувати його для досягнення цілей регіонального управління. При цьому ціннісний підхід передбачається застосовувати на основі врахування потреб, інтересів та можливостей територіальних громад, які, у свою чергу залежать від кваліфікації та вмотивованості персоналу, що спеціалізується на управлінні територіальними громадами.

6. Варто особливо відзначити удосконалення здобувачем теоретико-методичного підходу до реформування регіонів, що, на відміну від запропонованих раніше, передбачає застосування принципів теорії позитивізму та використання інструментів гнучкої регуляторної політики у поєднанні з підвищенням якості інформації та застосуванням інформаційних технологій.

7. Також суттєвого удосконалення зазнав у дисертації процес визначення базових характеристик регіону та формулювання завдань управління його інноваційним розвитком, що, на відміну від інших аналогічних пропозицій, досягається за рахунок: застосування інноваційних організаційно-технологічних процедур, використання бази даних регіонів та залучення спеціалістів високої кваліфікації.

8. Крім того, у дисертаційній роботі містяться пропозиції щодо удосконалення методичний підхід до обґрунтування напрямів інноваційної політики регіону і його внутрішніх структур (ОТГ), що передбачає урахування ірраціональних складових впливу на регіональний розвиток (до яких автор відносить аттрактивність, когерентність та ін.) які відзначаються непередбачуваністю інтенсивності та моментів впливу.

9. Переходячи до категорії елементів наукової новизни що набули подальшого розвитку варто відзначити процес групування і визначення різновидів причин і еволюційних особливостей таких інтеграційних процесів, як: структуризація, технологізація, економізація, соціологізація та екологізація, що за задумом автора мають реалізуватися в межах інтеграційної стратегії розвитку громад (що також передбачає формування на окремих територіях механізмів локальної політики, спрямованої на економічне зростання, соціальний захист, введення інноваційних змін і розв'язання протиріч та конфліктних ситуацій).

10. У дисертаційному дослідженні автору вдалося значно розширити науковий інструментарій для визначення поточного і майбутнього стану територіальних громад. При цьому враховано такі негативні чинники як: невизначеність системи збалансованих показників розвитку, низький рівень як технологічної, так і організаційно-економічної інноваційності в громадах, проблемна ситуація з укрупненням районів та незабезпеченість ресурсами і проектними розробками.

11. Також у роботі проаналізовано і уточнено існуючі підходи до забезпечення спроможності ОТГ. В процесі обґрунтування цієї пропозиції автором враховано потенціал: спроможності ОТГ, бюджетів та напрямків їх використання в концепції «завдання – ресурси», оцінки впливу бюджетної політики на стійкість тренду розвитку.

12. Отримало розвиток і інформаційно-аналітичне забезпечення процесу управління інноваційним розвитком регіону. До основних інструментів забезпечення такого розвитку відносяться: оцінка якості інформаційної системи, перевірка її на відповідність функціям управління в нових структурах ОТГ, а також включення в базу даних пріоритетних

секторальних блоків інформації (що складаються з кількісних та якісних показників).

13. Досить цікавими є пропозиції автора роботи щодо механізму підвищення заходів конкурентоспроможності регіонів а також поширення поняття конкурентної політики, що обґрунтовується та реалізується в розрізі різних сфер регіонального управління.

4. Теоретична цінність і практичне значення наукових результатів дослідження

Теоретична цінність результатів дисертаційного дослідження Белявцевої В.В. полягає у обґрунтуванні теоретичних положень та методологічних рекомендацій в сфері забезпечення належного управління інноваційним розвитком регіону.

Про практичну цінність отриманих у дисертаційній роботі результатів, висновків та рекомендацій свідчить їх впровадження у діяльність: Новопокровської селищної об'єднаної територіальної громади Луганської області – автором розроблені методичні рекомендації щодо узагальнення світового та вітчизняного досвіду орієнтації територій на ринок і реалізації своїх конкурентних пріоритетів та можливостей шляхом використання європейського індексу конкурентоспроможності (European Competitiveness Index); методики соціолого-експертної діагностики розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) з використанням експертного анкетування; розробки методів і шляхів регіонального розвитку з механізму перебудови місцевого самоврядування, децентралізації влади та створення об'єднаних територіальних громад; методологічної концепції регіонального розвитку через нарощування фінансової спроможності громад (акт № 17 від 05.02.2019 р.); Дніпровського центру розвитку місцевого самоврядування – 8 автором запропоновано методологічні підходи через призму системи знань з економічних конфліктів, що дозволяє оцінювати різні ситуації і робити вибір із декількох альтернативних варіантів та науково-методологічний підхід з розробки логіко-структурних моделей управління інноваційним розвитком регіонів під час оцінювання потенціалу (акт № 115 від 21.02.2019 р.); Житомирської обласної ради – автором розроблено інформаційно-аналітичне забезпечення процесу управління інноваційним розвитком регіону (акт № 218 від 25.02.2019 р.); Перечинської міської об'єднаної територіальної громади Закарпатської області – автором розроблено методичні рекомендації та пропозиції щодо організації цілісної, науково-обґрунтованої концепції управління інноваційним розвитком громад регіону в умовах Євроінтеграції України (акт № 113 від 12.03.2019 р.); Пісочинської селищної ради – автором здійснено поширення методів і підходів управління розвитком об'єднаних територіальних громад у контексті підвищення конкурентоспроможності регіону (акт № 111 від 28.03.2019 р.); Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області – впроваджено інструментарій оцінювання ситуації перспектив розвитку ОТГ керівниками цих об'єднань і висококваліфікованими науковцями (акт № 218 від 18.03.2019 р.).

Розробки та рекомендації, запропоновані автором також впроваджено у навчальний процес Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова при викладанні дисциплін «Регіональна економіка» та «Підприємництво у сфері послуг» для студентів базових напрямів (довідка №11/5 від 19.04.2019 р.).

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

Результати дисертаційного дослідження були в достатній мірі відображені у публікаціях різного рівня, а саме: у 34 наукових працях (у тому числі 5 монографій, 16 статей у наукових фахових виданнях, 4 статті у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття у інших виданнях та 8 тез доповідей на конференціях.

Зокрема, Оприлюднення результатів дисертації здійснювалося на 6 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях і симпозіумах: III-й Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України» (м. Харків, 14 грудня 2017 р.); IV-й міжнародної науково-практичній інтернет-конференції «Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки» (м. Харків, 1–28 лютого 2018 р.); «Інноваційний потенціал соціально-економічних систем: виклики глобального світу» (м. Лісабон, 28 грудня 2018 р.); «Розвиток підприємництва в Україні: безпека здійснення господарської діяльності» (м. Харків, 14 грудня 2018 р.); Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права в сучасних умовах» (м. Полтава, 10 вересня 2018 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток національних фінансово-економічних систем в умовах глобальних викликів» (м. Київ, 5 жовтня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права» (м. Полтава, 26 січня 2019 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інфраструктура фінансового ринку: стан та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки» (м. Київ, 13 квітня. 2019 р.), Міжнародної науково-практичної конференції «Problem sand Prospectsof Territories' Socio-Economic Development» (м. Ополе, 2019 р.).

6. Недоліки та дискусійні положення дисертаційної роботи

На нашу думку, за результатами аналізу змісту дисертації варто виділити такі недоліки та дискусійні положення:

1. Схвалюючи в цілому роботу, відмітимо, що подальшого дослідження потребують такі проблемні питання в управлінні інноваційним розвитком регіонів, як перебудова системи інформаційного забезпечення, взаємозв'язку «центра і периферії із завданнями субурбанізації», зворотня міграція з міст в малі населені пункти, проблема залучення інвестицій в регіони.

2. На рис. 1.19 представлена схема елементів державного впливу на регіональний розвиток, але чомусь не вказано, які з них забезпечують саме інноваційність в розвитку. Це суттєво, оскільки в назві дисертації використано саме термін «інноваційний розвиток».

3. У дисертаційній роботі (п. 5.4) йдеться про необхідність підвищення конкурентоздатності ОТГ, але з дисертаційного дослідження неясно, що саме у даному випадку є об'єктом конкуренції між ОТГ і чи можна їх взагалі вважати конкурентами.

4. Автор значну увагу приділяє питанням укрупнення районів (п. 5.5), але в дисертаційній роботі варто було б запропонувати показники, що є критеріями доцільності укрупнення.

5. Дисертант пропонує наукові рекомендації щодо інноваційного розвитку регіонів. При цьому, інноваційний розвиток є стратегічним пріоритетом на рівні регіону та ОТГ, але виникає питання: яким чином пропонується здійснювати планування інноваційного розвитку на рівні ОТГ та регіону?

6. У дисертації багато уваги приділяється аналізу інноваційного регіонального розвитку саме на рівні Харківської області. Наприклад, стратегії розвитку структур місцевого самоврядування на прикладі діяльності ОТГ саме у Харківській області у порівнянні з іншими областями. Тому, характеризуючи Харківську область, автору краще було б навести більше показників, що характеризують інноваційний розвиток цього регіону.

7. Щодо пункту чотири висновків справедливо відмічено, що «децентралізація влади і розвиток місцевого самоврядування є двоєдиним трансформаційним процесом». Доцільно було б більш детально зупинитися на тому, яким чином до організаційно-управлінських змін відноситься «корпоративна відповідальність». Робота тільки б виграла, якщо б більше уваги приділили розкриттю змісту, ролі і характеру корпоративної відповідальності.

Однак, вказані зауваження суттєво не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертаційної роботи Белявцевої Вікторії Володимирівни, виконану на належному теоретико-методологічному і науково-практичному рівні.

7. Загальний висновок

Дисертація Белявцевої В.В. на тему «Методологія та інструментарій управління інноваційним розвитком регіону» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, що виконане на актуальну тему, відзначається новизною, теоретичною обґрунтованістю та практичним значенням отриманих результатів. Результати дисертаційної роботи збагачують теорію регіонального управління, доповнюючи сучасні уявлення щодо дослідження та вирішення проблем в цій сфері.

Автореферат у повній мірі відповідає змісту дисертаційної роботи. Основні результати дослідження висвітлені у фахових вітчизняних та закордонних наукових виданнях та оприлюднені на міжнародних та

всеукраїнських науково-практичних конференціях, що забезпечило їх схвалення науковим співтовариством.

Таким чином, дисертаційна робота відзначається новизною одержаних результатів, рекомендацій та висновків, має вагоме значення для науки і практичної діяльності та відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до докторських дисертацій, що містяться у пп. 9, 10, 12, 14 "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами і доповненнями, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р., № 1159 від 30 грудня 2015 р., № 567 від 27.07.2016 р. та № 943 від 20.11.2019р., а її авторка – Белявцева Вікторія Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

**Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту
та управління економічними процесами
Мукачівського державного університету
Міністерства освіти і науки України**
Підпис В.Ф. Проскура засвідчую
Учений секретар МДУ

В. Ф. Проскура

О.О.Королович